

SOCIAL SCIENCES

Зasadничі положення методології побудови сучасних класових схем

Л. О. Малиш

Національний університет «Києво-Могилянська академія», Київ, Україна
Corresponding author. E-mail: serpentina@ukr.net

Paper received 10.11.18; Accepted for publication 15.11.18.

<https://doi.org/10.31174/SEND-HS2018-185VI31-19>

Анотація. У статті систематизовано здобутки сучасних соціологічних підходів до визначення класових схем, презентовані у роботах Гости Еспін-Андерсена, а також Кім Уіден і Девіда Граскі. На основі підходу Імре Лакатоса в якості основних структурних одиниць дослідницької методології класового аналізу виділено принципи (ключові постулати) та правила (директиви щодо проведення розвідки), які, з огляду на притаманну їм модальність, поділяються на позитивну та негативну евристику.

Ключові слова: методологія, стратифікація, соціальний клас, класова схема Голдторпа, класова схема Еспін-Андерсена, класова схема Уіден-Граскі.

Становлення соціології як самостійної суспільствознавчої дисципліни, яке супроводжувалося визначенням її предметної області та основних напрямків досліджень, зумовило і розвиток її методології як такої, що дозволяла одержати нове достовірне знання про окремі аспекти оточуючої реальності, в тому числі, про соціальну нерівність, яка є традиційним об'єктом уваги науковців. Поширеним способом вимірювання її проявів у системі економічних відносин є класові схеми, методики побудови яких суттєво варіюють у різних авторів. Розуміння теоретико-методологічного підґрунтя основних підходів до їхньої побудови дає можливість створення ефективного інструментарію для коректної фіксації глибини стратифікації за економічною ознакою сучасних суспільств, в тому числі і українського.

Одну з найбільш популярних у сучасній соціології класових схем було розроблено Робертом Еріксоном, Джоном Голдторпом та Люсьєн Портокаро [1; 2]. Вона є широко вживаною у студіях міжпоколінної мобільності як закордонних [3; 4], так і українських науковців [5; 6; 7]. Водночас, даній схемі є властивою низка обмежень, серед яких те, що вона не призначена для фіксації змін у стратифікаційних системах постіндустріальних суспільств, а також не дозволяє пояснити відмінності у індивідуальних життєвих шансах, очікуваннях та поведінці, які були подолані у класових схемах Гости Еспін-Андерсена і Кім Уіден та Девіда Граскі.

Першою дослідники послуговуються значно рідше, аніж схемою Голдторпа, хоча для даних Європейського соціального дослідження і передбачена можливість її застосування [8]. Крім робіт самого розробника [9; 10; 11], чотирикомпонентна версія схеми використана у студіях європейських працівників з низькою заробітною платнею [12]. Друга схема застосовувалася у роботах авторів підходу [13; 14; 15; 16; 17], а також у низці студій інших науковців [18; 19]. У вітчизняній соціології наявний досвід використання лише схеми Еспін-Андерсена, описаний у ґрунтовній розвідці Олени Симончук, присвяченій класовій структурі українського суспільства [20]. Схема Уіден-Граскі українськими соціологами не застосовувалася, а ме-

тодологія її побудови також не була у фокусі їхньої уваги. Відтак, маючи на меті висвітлення основних методологічних положень даних підходів, стаття покликана заповнити лакуни у соціологічному знанні щодо їхнього евристичного потенціалу.

Описуючи методологічні засади обох підходів, можна, слідом за Імре Лакатосом [21; 22], виділити такі їхні основні різновиди. По-перше, принципи — твердження, у яких сформульовано ключові постулати методології дослідника. По-друге, правила — директиви щодо проведення наукової розвідки, які за своєю модальністю поділяються на негативну (мають форму заборон) та позитивну (мають форму приписів) евристику. При цьому, центральні положення дослідницької методології зосереджені саме у негативній евристиці та принципах, на відміну від позитивної евристики, яка має значно менший тиск на перебіг наукової розвідки.

Госта Еспін-Андерсен розробив класову схему, придатну для фіксації змін у стратифікаційних системах постіндустріальних суспільств. Обґрунтовуючи доцільність нового підходу до визначення класової структури, Еспін-Андерсен спочатку описує ті ключові трансформації, які у них відбулися [9, с. 18-23]. Починає він з інституції держави, вказуючи на те, що якщо традиційно вона розглядалася як система домінування, соціального контролю, легітимації або інструмент відтворення капіталістичних відносин, то тепер держава добробуту забезпечує процвітання родини завдяки експансії соціальних послуг та сприяє мобільності її членів.

Освітня інституція генерує нові класові фільтри: низький освітній рівень перешкоджає висхідній мобільності та конкуренції на ринку праці. Варіативність освітніх систем між країнами зумовлює різницю у трендах соціального структурування. До того ж, відмінності у соціальних навичках призводять до двох специфічних типів класового закриття у постіндустріальних країнах: «геттоїзації» жінок у заняттях, належних до сфери «соціальних послуг» та міжпоколінного відтворення постіндустріальних еліт.

У економічній сфері індустріальне виробництво втрачає свої лідируючі позиції. Відбувається поступо-

ве зростання флексибілізації та дерутинізації системи виробництва та її зосередження навколо нематеріальних вкладень та спеціалізації технічних та професійних послуг. Звідси, працівники оволодівають більшою кількістю навичок, стають автономнішими, відбувається руйнування чітких меж між робітниками, менеджерами та технічними працівниками.

У домогосподарстві держава добробуту сприяє доступу до господарських технологій, що дозволяє мінімізувати кількість часу, витраченого на самовідтворення, а також забезпечує догляд за дітьми та особами літнього віку. Це, у свою чергу, спрощує вихід жінок на ринок праці та побудову ними професійної кар'єри. Наслідками масової жіночої зайнятості є виникнення гендерної сегрегації занять, зміни у розподілі добробуту через те, що дві особи у домогосподарстві працюють, масове споживання дозвілля та утворення значної кількості пролетаріату, належного до сфери послуг.

На думку вченого, перелічені суспільні зміни дозволяють зробити припущення щодо виникнення нової класової системи та, зокрема, до можливої еволюції нового класу постіндустріального пролетаріату [9, с. 8-9]. Основним завданням власної класової схеми він вбачає відокремлення постіндустріальних класів від традиційних фордистських, для чого використовує два види критеріїв. Перший, горизонтальний, стосується місця заняття у загальному розподілі праці, де особлива увага приділяється сфері, до якої воно відноситься (індустріальне виробництво чи послуги). Другий пов'язаний з динамічними зв'язками для визначення ймовірності «класового закриття». Для оцінки рівня закритості, у свою чергу, вживаються два критерії мобільності: стабільність членства та стабільність кар'єрних профілів [9, с. 12].

Розробляючи власну класифікацію занять, Еспін-Андерсен спочатку вдається до використання двох широких логік, згідно з якими виділяє фордистську систему стандартизованого масового виробництва та масового споживання і постіндустріальні послуги, породжені фундаментальними змінами у соціальному відтворенні [9, с. 23-24].

Перша система представлена добувною промисловістю, промисловим виробництвом, розподілом (оптовою та роздрібною торгівлею та транспортуванням) та економічною інфраструктурою (комунальними послугами та зв'язком), де останні є функціонально інтегрованими видами діяльності у фордистській індустріальній системі.

Друга включає у себе три види сервісних індустрій, кожна з яких має унікальну роль у соціальному відтворенні. По-перше, ділові послуги (або послуги виробника) — проміжні, нефізичні внески у індустріальне виробництво та розподіл (управлінські консультації, архітектурні послуги, розробка програмного забезпечення та системний дизайн тощо). По-друге, соціальні послуги у сферах охорони здоров'я, освіти та добробуту, які представляють експорт завдань домогосподарства, що мають стосунок до соціального відтворення. По-третє, споживачські послуги, які становлять альтернативу самообслуговуванню домогосподарства та є пов'язаними з формами відтворення дозвілля (на

кшталт харчування або прання не вдома, коли жінка працює).

У межах описаних систем виробництва вчений, враховуючи кваліфікацію, необхідну для виконання роботи, відповідальність та особливості трудових завдань диференціює низку різновидів занять [9, с. 24-26].

Так, фордистська ієрархія представлена наступними чотирма їхніми групами:

a) менеджери та власники (включаючи виконавчий персонал та «дрібну буржуазію»);

b) клерки, адміністративні (не управлінські) працівники та робітники сфери торгівлі, залучені до загальному рутинних завдань з контролю, розподілу та адміністрування;

c) кваліфіковані робітники або ремісники, зайняті у фізичній праці, включаючи технічних працівників нижчого рівня;

d) напів- та некваліфіковані робітники у сфері фізичної праці, включаючи працівників транспорту та інші різновиди фізичної праці, залучені до виробництва та розподілу (пакувальники, водії вантажівок, перевізники та інші).

Постіндустріальну ієрархію також презентують чотири види занять:

a) професіонали та науковці;

b) технічні працівники та напівпрофесіонали (вчителі, медсестри, соціальні робітники, працівники лабораторій, технічні дизайнери та інші);

c) кваліфіковані працівники сфери послуг (повари, перукарі, поліцейські);

d) некваліфіковані працівники сфери послуг (прибиральники, офіціанти, бармени, носії).

Як наголошує Еспін-Андерсен, обидві ієрархії поєднують структури керівництва/влади та людського капіталу. Перша менш яскраво виражена у постіндустріальній ієрархії, що і становить її головну відмінність від фордистської.

Крім перелічених класів, науковець виділяє також прошарок аутсайдерів, неспроможних увійти на ринок праці (так зване «надлишкове населення»), який становить потенційно важливий клас у постіндустріальних суспільствах. Його відносний розмір залежить від політики, впроваджуваної державою добробуту.

Загалом, хоча постіндустріальному суспільству властива більш позитивна структура занять, однак той факт, що у ньому схвалюється існування значної кількості аутсайдерів та пролетаріату, належного до сфери послуг, зумовлює наявність двох можливих форм поляризації. По-перше, основне джерело поляризації становить сама по собі значна кількість пролетаріату, зайнятого у сфері послуг, а по-друге, протистояння виникатимуть між невеликою, але суттєво оновленою внутрішньою структурою та великою зовнішньою надлишковою популяцією [9, с. 28].

Принципи, на яких базується підхід Еспін-Андерсена до розгляду класової структури сучасних суспільств, можна сформулювати наступним чином [9, с. 26-29].

Вчений наголошує на тому, що у більшості сучасних наукових джерел класова структура вивчається у термінах структурної статистики, що дозволяє зафіксувати розподіл людей по різних позиціях, але не дає змо-

ги зрозуміти формування класів. Відтак, стратифікаційний підхід має бути динамічним, центрованим на житті індивідів та кар'єрних траєкторіях.

Аналіз класового закриття також має прагнути до перетворення на динамічний. Слід встановити механізми мобільності у структурі занять протягом життя.

Негативна евристика підходу передусім стосується функціональних еквівалентів. Так, класова схема вказує на паралелі між традиційною некваліфікованою фізичною працею та постіндустріальною некваліфікованою працею у сфері послуг. Але хоча з першої є можливою мобільність до другої, мобільність у зворотному напрямку відсутня, тобто ці втрати не слід вважати еквівалентними.

Також автор наголошує, хоча і без надання цьому обґрунтувань, на вилученні з поля структурного аналізу сектору первинних занять (як-от фермери та інші) та військових [9, с. 24].

Позитивна евристика підходу містить уточнення щодо базової типології індустрій. Еспін-Андерсен відзначає, що і фордистський і постфордистський поділ являють лише ідеальні типи. У реальності гнучка спеціалізація та оновлення виробництва можуть змінити фордистський «характер» промислового робітника, тоді як тейлористські зусилля можуть фордизувати сферу послуг (як у Мак Дональдс) [9, с. 30-31].

Класова схема, розроблена Кім Уіден та Девідом Граскі презентує мікрокласовий тренд вивчення стратифікації, теоретичним підґрунтям якого стали ідеї Е. Дюркгейма щодо поділу праці [14, с. 214]. Вчені констатували існування двох основних «порядків денних» протягом розвитку класового аналізу: макрорівневого та мікрорівневого або ж трендів великих класів та мікрокласів.

Макрорівневий тренд складають попередні класові підходи, відмінною рисою яких є наявність відносно невеликої кількості класових категорій, в межах яких на основі дослідницької згоди загреговано низку занять з подібними характеристиками. Логіка побудови таких схем була наступною: спочатку здійснювався вибір певної змінної, важливої для розуміння місця занять у системі виробництва, а потім визначалися класові категорії, які відбивали розбіжності у значеннях цієї змінної у працівників. Проте такий тренд придатний для з'ясування того, як протилежні інтереси можуть генерувати класові конфлікти, а не для розуміння різних умов життя [16, с. 144-145].

Тренд мікрокласів пов'язаний з дезагрегацією великих класів та пошуку не конвенційних, а реалістичних параметрів для визначення соціальної структури. Мікроклас є угрупованням технічно подібних занять, інституціоналізованих на ринку праці за допомогою асоціації чи союзу, ліцензійних чи сертифікатних вимог, загального розуміння стосовно ефективних або пріоритетних шляхів організації виробництва та поділу праці [14, с. 207; 18, с. 995].

Аргументуючи переваги мікрокласового підходу перед макрокласовим, Граскі та Уіден вдаються до порівняння їхніх потужностей у поясненні структурації у сфері виробництва, для чого виділяють три її основні механізми — розподіл, соціальну обробку та інституціоналізацію умов.

Перший механізм включає два аспекти: пропозицію та попит. Стосовно першого, робітники при виборі позиції орієнтуються не лише на пов'язані з нею ресурси, але і на власні уявлення стосовно вимог до неї, як-от особистісні властивості претендентів. Відносно другого, роботодавці звертають увагу на певні індивідуальні атрибути, що призводить до «гомогенності» осіб, які мають однакове заняття. За таких умов, визначити перелік узагальнених вимог до великих класів неможливо, оскільки вони виявляються надто загальними. Єдиним джерелом визначення класового закриття, неточним та релевантним лише для службового класу, є наявність вищої освіти [16, с. 149-151].

Другий механізм — соціальна обробка — стосується трансформаційних ефектів об'єктивних умов праці та характеристик соціальних практик класових позицій, що формують класові та локальні політичні інтереси. Цей механізм має, у свою чергу, чотири субмеханізми. Перший — навчання у вигляді тривалої академічної або прикладної освіти майбутніх працівників. Другий — інтеракційне закриття — неформальне навчання через взаємодію з колегами-однодумцями, коли працівники піддаються колективним уявленням, соціальним очікуванням та практикам споживання, властивим певній структурній локації. Третій — формування інтересу, яке виявляється у засвоєнні уявлень чи слідуванні діям, що, згідно з логікою класової ситуації, є засобом досягнення цілей осіб, належних до певних класів. Четвертий — узагальнення знань, що виявляється у несвідомому поцінуванні певних характеристик заняття, яке відображується у збігу форм виконуваних завдань та дозвільної активності. Всі окреслені субмеханізми покликані сприяти гомогенності членів класів. У великих класах така гомогенність пов'язана з намаганням науковців комбінувати подібні заняття у групі, тоді як у малих вона зумовлена моделюванням роботодавцями занять згідно з їхніми ідеально-типовими шаблонами. Мікрокласовий підхід дозволяє врахувати у рівній мірі всі чотири субмеханізми, тоді як при застосуванні великих класів увага акцентується здебільшого на двох останніх [16, с. 151-154].

Останній механізм — інституціоналізація умов, що відноситься до процесів, за допомогою яких робота типово структурується та винагороджується. Подібність умов роботи, властива заняттям, породжена інституціоналізованими намаганнями роботодавців до їхнього моделювання. Соціологи при визначенні великих класів також враховують умови праці, принаймні ті, які корелюють з їхніми стратифікаційними критеріями. Однак, поле досліджень тут представлено переважно вивченням раціональних дій представників класів, зокрема, формуванням їхніх інтересів, а більшість механізмів структурування класовими позиціями індивідуальних життєвих шансів залишається поза увагою [16, с. 154].

Наголошуючи на важливості застосування дезагрегованих класових схем, Граскі та Уіден пропонують власну, достатньо розлогу класифікацію занять: різні її версії налічують від 82 [18] до 126 їхніх груп [16]. Вона побудована на основі кодів Стандартної класифікації занять (Standard Occupation Classification,

SOC) для населення віком від 25 до 64 років, яке знаходиться у цивільній робочій силі. У якості базових було вжито коди класифікації 1970 року, у які були переведені і дані більш пізніх опитувань. При цьому, при прийнятті рішення щодо агрегування детальних кодів занять, їхні інституціоналізовані межі ідентифікувалися через розподіл професійних асоціацій, союзів, ліцензійних угод паралельно до технічних особливостей самої роботи. Важлива частина інформації стосовно форм соціального закриття на рівні занять містилася у архіві К. Уїден [16, с. 156-157].

Принципи, на які спирається підхід Граскі та Уїден, можна визначити у такий спосіб [14, с. 214].

По-перше, структурування в межах розподілу праці є доцільним вивчати на основі його локальних форм, визначених не за номінальними, а за реалістичними параметрами, помітними самим працівникам.

По-друге, фокусом сучасного класового аналізу мають бути групи занять, які з'явилися навколо певних функціональних позицій у процесі поділу праці.

По-третє, дезагреговані класифікації мають вищу пояснювальну силу, аніж базовані на «великих класах», зокрема коли йдеться про варіативність життєвих шансів індивідів. Їхній евристичний потенціал зумовлений інституціоналізацією меж різних категорій занять, що відображується у функціонально подібних видах завдань їхніх виконавців [16, с. 186-187].

Негативна евристика пов'язана з запереченням простої агрегації технічно подібних занять як основи їхньої класифікації. В межах мікрокласового підходу акцент робиться на соціальній конструйованості занять, яка має враховуватися при виділенні класових категорій [13, с. 1224].

Позитивна евристика стосується віднесення занять до мікрокласів та їхньої остаточної кількості. Автори вказують на певну недосконалість одержаних схем та абстрагування від низки властивостей окремих занять при їхньому об'єднанні у один клас, особливо, коли йдеться про крос-культурні порівняння [16, с. 156-157; 18, с. 995-996].

У цілому, сучасний стратифікаційний аналіз має на меті не лише констатацію основних розколів з огляду на володіння ключовими соціальними благами — владою, багатством, престижем та кваліфікацією, — але і розгляд того, як саме індивіди у своїх повсякденних практиках відтворюють чи видозмінюють наявні структури, що знайшло відображення у роботах Г. Еспін-Андерсена та у доробку Д. Граскі і К. Уїден. Такий підхід дозволяє точніше описати стани нерівностей, властиві сучасним мінливим суспільствам. Розвиток його основних положень дозволить створити ефективний інструментарій для вимірювання розшарування в українському соціумі.

ЛІТЕРАТУРА

- Erikson R. The Constant Flux: Study of Class Mobility in Industrial Societies / Robert Erikson, John H. Goldthorpe. — Oxford: Clarendon Press, 1992. — 445 p.
- Erikson R. Intergenerational Inequality: A Sociological Perspective / Robert Erikson, John H. Goldthorpe // The Journal of Economic Perspectives. — 2002. — Vol. 16, № 3. — P. 31-44.
- From School to Work. A Comparative Study of Educational Qualification and Occupational Destination / [ed. by Yossi Shavyt, Walter Muller]. — Oxford: University Press, 1998. — 550 p.
- Chan T. W. Class and Status: The Conceptual Distinction and its Empirical Relevance / Tak Wing Chan, John H. Goldthorpe // American Sociological Review. — 2007. — Vol. 72, № 4. — P. 512-532.
- Куценко О. Д. Общество неравных. Классовый анализ неравенств в современном обществе. Подходы западной социологии / О. Д. Куценко. — Харьков: Издательский центр ХНУ им. В. Н. Каразина, 2000. — 316 с.
- Оксамитна С. Міжгенераційна класова та освітня мобільність / Світлана Оксамитна. — К.: НАУКМА; Аграр Медіа Груп, 2011. — 287 с.
- Симончук Е. В. Классовая структура Украины в сравнительной и временной перспективах / Е. В. Симончук // Социологический альманах. — Минск: Беларуская навука, 2014. — Вып. 5 — С. 155-167.
- Leiufrud H. Social Class in Europe. Computing Social Class Indices [Electronic resource] / Håkon Leiufrud, Ivano Bignon, Heidi Jensberg // European Social Survey 2002/3. NTNU Social Research Ltd., Trondheim, 2005 — Access mode: https://www.europeansocialsurvey.org/docs/methodology/ES_S1_social_class.pdf
- Esping-Andersen G. Post-Industrial Class Structures: An Analytical Framework / Gøsta Esping-Andersen // Changing Classes: Stratification and Mobility in Post-Industrial Societies / [ed. by Gøsta Esping-Andersen]. — London: Sage Publications, 1993. — P. 7-31.
- Esping-Andersen G. Trends in Contemporary Class Structuration: A Six-nation Comparison / Gøsta Esping-Andersen, Zina Assimakopoulou, Kees Van Kersbergen // Changing Classes: Stratification and Mobility in Post-Industrial Societies / [ed. by Gøsta Esping-Andersen]. — London: Sage Publications, 1993. — P. 32-57.
- Esping-Andersen G. Social Foundations of Post-Industrial Economies / Gøsta Esping-Andersen. — Oxford, New York: Oxford University Press, 1999. — 207 p.
- The Working Poor in Europe: Employment, Poverty and Globalisation / edited by Hans-Jürgen Andreß, Henning Lohmann. — Cheltenham, Northampton: Edward Elgar Publishing, 2008. — 336 p.
- Grusky D. B. Can Class Analysis Be Salvaged? / David B. Grusky, Jesper B. Sørensen // American Journal of Sociology. — 1998. — Vol. 103, № 5. — P. 1187-1234.
- Grusky D. B. Decomposition without Death: A Research Agenda for a New Class Analysis / David B. Grusky, Kim A. Weeden // Acta Sociologica. — 2001. — Vol. 44, № 3. — P. 203-218.
- Grusky D. B. Class Analysis and the Heavy Weight of Convention / David B. Grusky, Kim A. Weeden // Acta Sociologica. — 2002. — Vol. 45, № 3. — P. 229-236.
- Weeden K. A. The Case for a New Class Map / Kim A. Weeden, David B. Grusky // American Journal of Sociology. — 2005. — Vol. 111, № 1. — P. 141-212.
- Grusky D. B. Are There Big Social Classes? / David B. Grusky, Jesper B. Sørensen // Social Stratification: Class, Race, and Gender in Sociological Perspective / [ed. by David B. Grusky (in collaboration with Manwai C. Ku, Szonja Szélenyi)] — Boulder: Westview Press, 2008. — P. 165-175.
- Jonsson J. O. Microclass Mobility: Social Reproduction in Four Countries / Jan O. Jonsson, David B. Grusky, Matteo Di Carlo et al. // American Journal of Sociology. — 2009. — Vol. 114, № 4. — P. 977-1036.
- Gayle V. An Analysis of Detailed Parental Occupational Differences and Their Effects on Children's School Attainment in Britain [Electronic resource] / Vernon Gayle, Paul

Lambert // University of Essex, ISA Research Committee 28 Spring Meeting. 13-16 April 2001. — Access mode: http://www.vernongayle.com/uploads/2/2/3/0/22304498/gayle_lambert_rc28_v1.pdf

20. Симончук Е. Классовые структуры в сравнительной перспективе / Елена Симончук // Украинское общество в европейском пространстве / [под ред. Е. Головахи, С. Макеева]. — К.: Институт социологии НАН Украины, 2007. — С. 33–104.
21. Лакатос И. История науки и ее рациональные реконструкции / Имре Лакатос // Избранные произведения по

философии и методологии науки / Имре Лакатос [пер. с англ. И. Н. Веселовского, А. Л. Никифорова, В. Н. Поруса] — М.: Академический Проект; Трикста, 2008. — С. 201-280.

22. Лакатос И. Фальсификация и методология научно-исследовательских программ / Имре Лакатос // Избранные произведения по философии и методологии науки / Имре Лакатос [пер. с англ. И. Н. Веселовского, А. Л. Никифорова, В. Н. Поруса] — М.: Академический Проект; Трикста, 2008. — С. 281-462.

REFERENCES

5. Kutsenko, O. Society of unequal. Class analysis of inequalities in modern society. Western sociological approaches. — Har'kov: Izdatel'skij centr HNU im. V. N. Karazina, 2000. — 316 p.
6. Oksamytna, S. Intergenerational Class and Educational Mobility. — Ky`yiv: NaUKMA; Agrar Media Grup, 2011. — 287 p.
7. Simonchuk, E. Class structure of Ukraine in comparative and temporal perspectives // Sociologicheskij al'manah. — Minsk: Belaruskaya navuka, 2014. — Vyp. 5. — P. 155–167.
20. Simonchuk, E. Class structures in comparative perspective // Ukrainian Society in a European Dimension / [ed. by E. Golovakha, S. Makeev]. — Ky`yiv: Insty`tut sociologiyi NAN Ukrayiny`, 2007. — P. 33–104.
21. Lakatos, I. History of science and its rational reconstruction // Selected works on philosophy and methodology of science / [transl. from engl. by I. N. Veselovsky, A. L. Nikiforova, V. N. Porus]. — Moskva.: Akademicheskij Proekt; Triksta, 2008. — P. 281-462.
22. Lakatos, I. Falsification and methodology of research programs // Selected works on philosophy and methodology of science / [transl. from engl. by I. N. Veselovsky, A. L. Nikiforova, V. N. Porus]. — Moskva: Akademicheskij Proekt; Triksta, 2008. — P. 281-462.

Methodological foundations of development of new class schemes

L. O. Malysh

Abstract. The article summarizes the results of contemporary sociological approaches to development of class schemes, presented in the works of Gøsta Esping-Andersen, Kim A. Weeden and David B. Grusky. On the basis of Imre Lakatos' approach, principles (key assumptions) and rules (guidelines for research activities), divided into two modalities (negative heuristic and positive heuristics), are considered as structural units of methodology of development both class models.

Keywords: methodology, stratification, social class, Goldthorpe class scheme, Esping-Andersen class scheme, Weeden-Grusky class scheme.